

ren ses fites ningú ho sab / ---», *Atl.* I, 3a; «--- la testa arrabassada, / de l'Hebre de la Tràcia rodant per la corrent, / --- / —Eurídice! —clamava, fugint-li el pensament... / i —Eurídice! — aquells *marges* anaven responnent», Costa Ll. (*Orfeu*, v. 71). Modernament el poble no l'usa per a les riberes de les aigües sinó, com en els *CostTort.*, per als camps: «la vora que hi ha entre dues terres que estàn en pla divers la una de l'altra: el *marge* és sempre de gran pendent, i si és tan alt que un no el pugui netejar amb l'ajuda d'una escala d'ús corrent, ja passa a ésser una riba; *marge sec*: el fet amb paret de pedra seca, únic conegut a Menorca», (*CostManc.* II, 92, §§ 333, 337); antiga legislació catalana sobre marge, BOLIVER, *Hist. Der. en C., V. y B.*, II, 479; III, 412.

En cat. occidental ha tingut bastant d'extensió *marge* femení, que en el Maestrat ja trobem en el S. XIV: «sobre lo pou, damunt un cap de la *marge*, à una fita, e altra damunt l'ort», *Privilegis* de Catí, a. 1331 (BSCC XIV, 351); i al Nord del dialecte degué tenir tanta antiguitat que a la V. Ferrera fins hi adaptaren la terminació: *una mârza* a Tor (1932). Ruralment l'ús no és universal, car li fan concurrència els derivats que veurem, i certs homònims, especialment *espona*, molt estès a l'Oest des de la V. d'Aran i la major part del Pall. fins al CpTarr. (per a l'ús a Eivissa, veg. el que en diré a *SOLANA*); de tota manera es torna a sentir *marge* en el Priorat (Ulldemolins, Capçanes, 1935, on consideren foraster aquell concurrent); a l'Emp. el concurrent és *ribast*, cap a l'Horta de València *ribàs*, per l'Oest fins a Real de Montroi, però ja torno a sentir *marge* o *mârçe* a Llombai (cf. *valladar/barranc*); en el Maestrat el mot s'usa p. ex. a La Jana, però a Canet el Roig (1961) en diuen *parèts* dels marges d'un camp (val a dir que és país de molta pedra aquí). També és de les comarques Dellà Xúquer (*botar un mârçe*, Barx, 1962).

Hi ha distincions però amb variació local: a la Vallidigna admeten juntament *marge* i *rastell* (no sé si ben bé el mateix, per més que a Benifairó em donin com a equivalent *tots los màrgens* i *toðz loz fâstèls*), a Castelló de la Ribera només si són de terra sola, altrament les separacions de camps en pendent reforçades amb pedres són *sospedrada* («fent *sospedràez* i *mârçens* van fer camps a la serra», 1962); en aquestes zones valencianes torna, doncs, a ser masculí, tot i que vora el Xúquer és, com en castellà, la ribera del riu: «la goletja queda entre la mota del Xúquer i el *mârçe* del riu» (Polinyà, 1962).

El plural fou, pertot, originàriament *mârgens*, però això aviat flaquejà a tot el Princ. (abans que en mots com *hòmens* i *térmens*): ja ho hem vist en els *CostTort.* del S. XIII; altrament quedà abolit, més com més és al NE. (abans al Ross., i també Mall. i cat. central); però s'ha mantingut bastant pertot des de les terres de l'Ebre; tanmateix hi ha encara *mârçes* a Ulldemolins, però ja *mârçens* a Capçanes i molt generalment en el P. Val., com em consta expressament a La Jana, Castelló Rib., Benifairó, Barx, solament a Teulada admeten *marges* i *mârgens* alhora (influència de

la repoblació mall. d'aquella encontrada?), 1963.¹

De peu de marge, dit de l'home saberut però amb poca cultura, probablement amb el sentit propi de 'rústic', que es passa la vida al peu dels marges: *advocat de peu de marge*: «un filòsof de *peu de marge*, ple de textos mal digerits i de teories xavacanes», MrnVayreda (*Carlinada* XII, p. 196).

DERIV.: *Margenada* «el marge gros, sia per l'alçada, sia per la llargada; a les terres gironines etc., el marge fet de llarg a llarg d'un riu, riera o torrent, per defensar les terres veïnes de les revingudes» (*CostManc.* II, 92, § 335), mentre que en el P. Val. s'aplica a les feixes entre marges pròxims: «*Bancalets feha mon sògre, y pòbre que pòbre* --- se diu molt en los poblets de muntanya, referint-se als que arrebassen o trahuen *margenades estretes*», MGadea (*Terra del Xè* I, 19). + *Margenaire* s'ha alterat per dissimilació en *margelaire* a la Costa de Ponent: «l'home que fa els marges de pedra seca, o, per altre nom, *margeter*» (*CostManc.* id., § 334); *margelista* (DAG.); *margenador*. *Margenal*: «l'aigua arriba als *margenals*, l'aigua ha saltat el *margenal*» (DAG.), *marginal* m. en Ruyra. *Margenat* cognom; *Margenats*, cogn. matern d'una dona de Pineda, † 1924.

Margeneda collectiu: «se cuidava de pasturar les remades de l'infinítus numerus per les sempre delitoses *margenedes* dels grans egoïsmes socials», MrnVayreda (*Sang Nova*, v. § 16, 455); un G. de *Margenedes* figura en un doc. del S. XII de l'Alt Cardener (PPujol, *DocVgUrg.*, 4.24). *Margener*, *margenera*. *Margenet* Verdaguer; i val.: a Catarroja, a diferència de les *motes*, els *mârçenets* són marges de sèquia més petits i fets pels particulars; a Simat de Valldigna un *mârçenêt* (però aquí potser més aviat el d'un camp?), 1962. *Margenós*. *Margenquer*. *Marger*. *Margera* = *marge* a la PnaVic (*CostManc.* II, 92, § 336); a Prats de Llucanès la *Font del Gorg de Calanó* és una font molt bona que hi ha «en una *mârçerè*» (1935); «se'n fugia per una *margera* amunt, a pretext de collir una flor, y revenia sobre meu, tan a la boja que --- perillàvam d'estimbar-nos tots dos», MrnVayreda (*Puny*. XI, 4, 185 (146, i 117)). *Marguenquer* contaminat per *magençar*. Derivats savis: *Marginal* [1629]; *marginar*; *marginat*.

Amargenar 'fer feixes' a l'Ebre (Benifallet, 1923); d'on *amargenadó* 'l'home que fa marges' a La Jana (1961), mentre que a Canet el Roig en diuen un *parèdadó* (1961). D'altra banda el mateix verb (o *emargenar*?) es diu d'un animal que es fiqui pels camps a menjar herba: «tota bèstia mular que *emargèn* en sembrats, llegums y vinyes pac de ban dos sous», doc. tarr. de 1752 (Dan. Recasens, *Secuïta*, 65). *Amargenada*; *amarginar*; *amarjar*. *Emmargenar*, *-enador*. *Esmargenar*; *esmarjar*. *Remarge*.

CPT.: + *Margecerver* 'mena de fenaleta més baixa que l'abellatge», val. (Tales, ací II, 689a5).

¹ Com a supl. sobre la qüestió fonètica de l'arag. ant. i alt-arag. *marguin*, de què tracto en el DECH III, 852a35-46 i n. 2, afegeixo: «por la *marguin* de la çequia» en els Fueros Arag. de c. 1350 (RFE